

 Universitat Autònoma de Barcelona
Facultat de Psicologia – Curs 2004/2005
Llicenciatura en psicologia

**ESTUDI DE FENÒMENS I PROCESSOS
PSICOSOCIALS 26919**

Data de la última revisió del programa: 09.07.04

Unitat de Psicologia Social
Departament de Psicologia de la Salut i de Psicologia Social

Professors/es:

- Blanca Callén (Pràctiques de laboratori)
- Fran Elejabarrieta (Teoria – Mòdul 20)
- Ana Garay (Teoria – Mòdul 50– i pràctiques de laboratori)
- Luzma Martínez (Pràctiques de laboratori)
- Juan Muñoz (Teoria – Mòdul 30)
- Jesús Rojas (Pràctiques de laboratori)
- Félix Vázquez (Teoria -Mòdul 10)

Consultes relacionades amb l'assignatura: <http://seneca.uab.es/percuan/procesos/>

OBJECTIUS GENERALS DE L'ASSIGNATURA

---

1. Analitzar les línies de tensió que conformen les diferents formes d'entendre la Psicologia social i com repercuteixen sobre l'estudi dels fenòmens i processos psicosocials fonamentals.
2. Examinar alguns fenòmens i processos psicològics en termes psicosocials.
3. Reflexionar sobre les dimensions culturals de "les realitats" psicosocials i aprofundir en la naturalesa simbòlica dels processos socials.
4. Examinar com es constitueix la "realitat social" mitjançant l'acció conjunta i la producció de fenòmens compartits.
5. Proveir i utilitzar els recursos teòrics com a eines d'anàlisi de situacions socials quotidianes.

TEMARI

BLOC I. Els avatars de la Psicologia social contemporània

La Psicologia social contemporània. La tradició cognitiva en la Psicologia social: les bases socials de la cognició. Les emergències postcognitivistes: perspectives teòriques crítiques. Dimensions de debat.

BLOC II. Pensament i vida social

La comprensió del món social: percepció i cognició socials. Els primers estudis de la comprensió quotidiana: la formació d'impressions, Teories Implícites de la Personalitat, el 'new look' en percepció. Atribució de causalitat, biaixos atribucionals i aspectes

socials de l'atribució. Cognició social i estructures cognitives: atenció, memòria, inferències, heurístics esquemes, prototipus, guions, escenaris, heurístics, *scripts*, etc. Categorització social. Estereotips.

Les representacions socials. Naturalesa social del coneixement quotidià. Característiques del coneixement socialment construït. El procés sociogenètic de les representacions socials. Processos d'elaboració del coneixement social. L'estructura de les representacions socials: elements centrals i perifèrics. La modificació de les representacions socials.

La Psicologia discursiva. El llenguatge com a constructor de realitat. Discurs i pràctiques socials. Argumentació i retòrica de la realitat. El discurs com a constructor de realitats. Les formulacions metacognitives. Apreciacions i rèpliques de la Psicologia discursiva a les teories de l'atribució. Les explicacions quotidianes. Apreciacions i rèpliques de la Psicologia discursiva a la teoria de les representacions socials.

BLOC III. La construcció social de processos psicològics i socials

Emocions. Afectivitat i emoció. Sentiments. Etiquetatge i teoria bifactorial. Emocions i relativisme cultural. Escenaris emocionals. Emocions i control social.

Memòria social. La memòria com a construcció social. Memòria i present. Dimensions psicosocials de la memòria. Memòria social i discurs. El "món material" i les commemoracions.

BLOC IV. Control social i llibertat

Poder social. Conceptualitzacions del poder i teories psicosocials clàssiques. Aproximació personalista: poder i lideratge. Relacions de poder: Michel Foucault. Paradigma jurídic i paradigma estratègic. El poder productiu: poder-saber-veritat. Els dispositius "Psi". Resistències.

Temps de dedicació no presencial estimat: 44 hores.

PRÀCTIQUES DE LABORATORI

Consistiran en la realització de dues activitats connectades amb el programa de teoria de l'assignatura amb un format d'exercicis pràctics de caràcter analític. És a dir, a partir dels instruments teòrics originats en el marc de la Psicologia social, es realitzaran anàlisis pormenoritzats, sostinguts argumentadament, per tal de proporcionar explicacions i justificacions dels processos que s'estudien. Concretament, s'abordarà l'estudi de:

- a. La Psicologia social com a estudi de l'acció
- b. Coneixement i pensament pràctic

El procediment mitjançant el qual es conduiran les pràctiques consistirà en tres tipus d'activitats:

- a. Treball personal que, individualment cada estudiant, haurà de realitzar fora de l'aula per tal de preparar les bases dels exercicis plantejats.

- b. Desenvolupament a l'aula, en grups compostats per un màxim de quatre persones, de l'activitat proposada a partir del treball personal prèviament realitzat.
- c. Exposicions plenàries dels resultats del treball grupal.

Material de treball: per al seguiment de l'assignatura els/les estudiants disposaran d'un dossier amb tots els materials necessaris.

Temps de dedicació no presencial estimat: 14 hores.

AVALUACIÓ

Es proposen dues modalitats d'avaluació, de les quals l'estudiant n'ha de triar una:

a. Avaluació continuada

Constarà de dues parts: avaluació dels continguts teòrics i dels continguts pràctics.

1) Continguts teòrics: consistirà en tres exercicis de resposta individual¹ amb qüestions de 3 dels 5 blocs (un exercici per bloc) que configuren el temari de l'assignatura.

Cadascun d'aquests exercicis, amb les seves preguntes específiques, es formularà a classe al començament de l'exposició del bloc corresponent. Un cop finalitzades les sessions dedicades al bloc on s'inscriu la qüestió, l'estudiant disposarà de 7 dies per contestar, a casa seva, l'exercici i lliurar-lo, per escrit, en el termini previst, al professor/a del mòdul en que l'estudiant estigui matriculat (en cap cas al professor/a del grup d'assistència si no s'hi està matriculat) qui serà l'encarregat de la correcció.

Per tal de no decaure en el dret a l'avaluació continuada, l'estudiant ha d'obtenir una mitjana continua mínima de 5². En cas contrari l'estudiant perdrà el dret de prosseguir amb aquesta avaluació i haurà de realitzar l'avaluació final.

Tot estudiant, hagi seguit o no la opció d'avaluació continuada, té dret a realitzar l'avaluació final

2) Continguts pràctics: consistirà en la presentació i avaluació positiva dels 2 informes de grup on es desenvoluparan les dues activitats programades per a les sessions de pràctiques.

b. Avaluació final

Constarà de dues parts a les que s'avaluaran els continguts teòrics i els continguts pràctics.

1) Continguts teòrics: consistirà en un examen dividit en dues parts:

---

¹ Consultar a <http://seneca.uab.es/percuan/procesos/> "Procediment d'avaluació continuada".

² Primer exercici puntuació mínima de 5 punts, segon exercici puntuació suficient per a obtenir una mitjana de 5 amb el primer exercici, tercer exercici puntuació suficient per a obtenir una mitjana de 5 amb els dos primer exercicis.

- Una primera part eliminatòria, amb preguntes d'elecció múltiple (40%). Integrarà preguntes dels continguts desenvolupats a les sessions de teoria (85% de les preguntes) i dels continguts desenvolupats a les sessions de pràctiques (15% de les preguntes). Per tal de tenir dret a la correcció de la segona part s'ha d'aprovar aquesta primera.
- Una segona part, amb preguntes obertes (60%) que seran corregides pel professor/a de mòdul en el que estigui matriculat/da l'estudiant.

2) Continguts pràctics: consistirà en la presentació de 2 informes de grup on es desenvoluparan les dues activitats programades per a les sessions de pràctiques.

Còmput

a. Avaluació continuada: L'avaluació dels continguts teòrics comptarà un 80% de la nota total de l'assignatura i l'avaluació dels continguts pràctics comptarà un 20% de la nota total de l'assignatura.

b. Avaluació final: L'avaluació dels continguts teòrics comptarà un 80% de la nota total de l'assignatura i l'avaluació dels continguts pràctics comptarà un 20% de la nota total de l'assignatura.

Important: tant pel que fa a l'aplicació dels percentatges de l'avaluació continuada com a l'avaluació final cal haver aprovat els continguts teòrics i els dos informes dels continguts pràctics.

Observacions:

a. Es considerarà que l'estudiant ha optat per l'avaluació continuada si, un cop finalitzat el procés d'aquesta modalitat d'avaluació, el/la professor/a compta amb les proves corresponents als 3 exercicis.

Si l'estudiant decideix al llarg de l'avaluació continuada prescindir d'aquesta modalitat, pot presentar-se a l'examen final de l'assignatura sense que l'avaluació continuada tingui cap repercussió sobre la seva qualificació final. És a dir, l'avaluació continuada quedarà anul·lada si l'estudiant es presenta a la modalitat d'examen final.

b. La qualificació positiva obtinguda en primera convocatòria, corresponent a la part de teoria o a la part de pràctiques, es conservarà per a la segona convocatòria, però no es guardarà pel curs següent.

→ **Convocatòries:** És **important** notar que l'avaluació com a **no presentat** només es pot aconseguir amb la no presentació a l'avaluació de teoria en qualsevol de les dues modalitats (avaluació continuada o examen final).

ASSIGNATURES DE LLIURE ELECCIÓ RECOMANADES

25219 Antropologia Social: Els estrets vincles que l'Antropologia manté amb la Psicologia i, particularment amb la Psicologia social, converteix aquesta assignatura en un complement molt valuós per tal d'entendre les relacions de les persones, les seves creacions i les interaccions entre ambdues.

20882 Antropologia Social i Cultural: La constitució de societats complexes, els rituals, la sexualitat, l'economia, la política, el poder, la jerarquia... són totes elles produccions socials i culturals i objecte d'estudi d'aquesta assignatura, la qual cosa la converteix en un complement idoni de qualsevol persona interessada en l'estudi de la societat i les relacions socials.

25201 Sociologia General: Una de les conseqüències de la separació del coneixement en disciplines va fer que les visions dominants de la Psicologia social s'allunyessin de la Sociologia. És per això que val la pena restablir connexions i veure altres tractaments i enfocaments de qüestions semblants i, de vegades, idèntiques, i jutjar les conseqüències de l'encapsulament disciplinar.

25230 Epistemologia: Força properes a la Psicologia social són moltes de les reflexions sobre el coneixement i sobre diferents problemes al voltant de les possibilitats del conèixer des de plantejaments sociològics.

25208 Teoria sociològica Clàssica I*: Durkheim i Weber representen dues tradicions sociològiques que cal conèixer per tal d'entendre moltes de les tensions existents en l'estudi de la societat i de les relacions socials.

25209 Teoria sociològica Clàssica II*: Ningú pot obviar la influència que van tenir a les ciències socials Marx i Freud. Aquesta assignatura analitza com molts conceptes i teoritzacions dimanen de les seves obres.

25217 Teoria sociològica Contemporània I*: Diferents corrents teòrics i tradicions emmarcades en la Sociologia han fecundat i alimentat el debat dins de la Psicologia social. Alhora, han col·laborat de manera decisiva en la seva redefinició i en l'emergència d'orientacions alternatives. En aquesta assignatura s'analitzen alguns d'aquests corrents i tradicions.

25218 Teoria sociològica Contemporània II*: Modernitat-Postmodernitat és una de les línies de tensió que travessen les ciències socials i, entre elles, la Psicologia social. En aquesta assignatura s'analitza aquest debat després de repassar les tradicions neomarxistes i crítiques i les teories de l'elecció racional i de l'acció col·lectiva.

(*) Assignatures amb prerequisits

BIBLIOGRAFIA

Álvaro, J.L. y Garrido, A. (2003). *Psicología social. Perspectivas psicológicas y sociológicas*. Madrid: McGraw Hill.

Aquest llibre ofereix una visió històrica de la Psicologia social exposant tant les perspectives psicològiques com les perspectives sociològiques (sovint oblidades als llibres sobre la història de la Psicologia social). Es tracten d'una forma clara i comprensible tant les principals teories com les seves bases epistemològiques i metodològiques.

Botella, M. et al. (1996). **Psicologia social**. Barcelona: EDIUOC.

Un repàs pels principals temes de la Psicologia social. La seva principal virtut és el tractament dels temes clàssics de la Psicologia social, tant des de la visió "convencional" com des de les visions "crítiques", incorporant algunes qüestions

de les que prescindeixen els manuals usuals. Tots els capítols proposen exercicis d'auto-aprenentatge. Cap. 4: Joan Pujol. *El pensament social* (Formació d'impressions, atribució, representacions socials, perspectiva discursiva). Cap. 5: Lupicinio Iñiguez. *Reproducció i canvi social* (Poder).

Bruner, J. (1990). **Actos de significado. Más allá de la revolución cognitiva**. Madrid: Alianza Editorial, 1991.

Un llibre d'un dels autors amb una obra en permanent construcció. Un dels pares de la "revolució cognitiva" fent una crítica d'aquesta mateixa revolució. Creació de significats i cultura i interdisciplinarietat són els eixos que articulen l'obra. Llibre per gaudir i pensar: la seva amena lectura posa de manifest que la reflexió, la profunditat i l'exposició clara i aguda no són incompatibles. És un llibre que qualsevol psicòleg/a hauria de llegir.

Burr, V. (1995). **Introducción al construccionismo social**. Barcelona: EDIUOC/Proa, 1996.

De les poques obres introductòries que s'han traduït de l'anglès. El seu format didàctic, la manera de presentar diferents temes i el desenvolupament que d'ell se'n fa, la converteixen en una excel·lent introducció a una de les visions "no convencionals" de la Psicologia social. És un llibre amè, de lectura senzilla que afronta els tòpics fonamentals de les orientacions crítiques. És una obra molt interessant per a obtenir una primera visió d'una altra manera de fer Psicologia social.

Crespo, E. (1995). **Introducción a la Psicología social**. Madrid: Universitas.

Una de les introduccions més intel·ligents a la Psicologia social. No es tracta d'una obra de simple exposició, sinó d'un treball reflexiu que exposa les principals línies de tensió epistemològiques, teòriques i metodològiques que travessen la disciplina. Un apropament a la Psicologia social explicat amb claredat, però prescindint de banalitats i plantejant preguntes fonamentals. Diposita en el/la lector/a la responsabilitat de la lectura: un llibre per a pensar les relacions socials d'una altra manera. Cap. 4: El conocimiento desde el punto de vista social.

Gergen, K. (1994). **Realidades y relaciones**. Barcelona: Paidós.

Una de les versions dels construccionisme social es la que es proporciona en aquest llibre mitjançant l'anàlisi de diferents aspectes i processos omesos per la psicologia convencional. L'argument central és l'atenció a les relacions i no pas a l'individu. Crítica de l'empirisme, de les visions representacionistes, l'obra articula una visió transdisciplinària i fa una proposta per a la creació d'una Psicologia social radicalment diferent a l'instituída. Cap. 1: El punto muerto del conocimiento individual. Cap. 2: La crisis de la representación y la emergencia de la construcción social. Cap. 3: El construccionismo en tela de juicio.

Morales, J.F. (Coord.) (1999). **Psicología social**. Madrid: McGraw-Hill. 2^a ed.

La segona edició d'aquest manual, tot i que, inexplicablement, prescindeix respecte de la primera, d'alguns temes imprescindibles per a tenir un mapa complet de la Psicologia social en la seva versió "clàssica", fa un repàs panoràmic. Potser, la seva principal característica es que està escrit per investigadors/es espanyols/es pensant en el nostre context universitari. Cap. 5: Miguel Moya, *Percepción de personas*. Cap. 6: Miguel Moya, *Cognición social*. Cap. 7: J. Francisco Morales, *Procesos de atribución*. Cap. 8: Carmen Huici, *Esteriotipos*. Cap. 13: José Miguel Fernández Dols, *Emoción*. Cap. 18: Miguel Moya, *La teoría de la disonancia cognitiva*.

Moscovici, S. (Ed.) (1986). **Psicología Social**, Barcelona: Paidós, (2 vols.).

Malgrat el temps que ha passat des de la seva edició original, és un dels manuals més complets, tant pel que fa als continguts com a la presentació i al tractament dels temes. Combina les exposicions didàctiques amb la presentació d'il·lustracions d'investigacions que defugen l'anècdota, reconeixent la intel·ligència del lector/a, no puerilitzant-lo. Es tracta d'un manual representatiu de la Psicologia social europea. Volum II: Cap. 10: Henry Paicheler, *La epistemología del sentido común*. Cap. 11: Jos Jaspars y Miles Hewstone, *La teoría de la atribución*. Cap. 13: Denise Jodelet, *La representación social: fenómenos, concepto y teoría*. Cap. 14: Robert M. Farr, *Las representaciones sociales*.